

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था संचालित

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग

बी.ए.- व्दितीय वर्ष -(Opt. – मराठी)

CC- Core Course

अभ्यासक्रम

२०२१-२२

SEM- III

SR.NO	CODE NO	COURSE NAME	MAX. MARKS		TOTAL	
			INTERNAL	END SEM.	MARKS	CREDITS
1	U-MAR-310	निवडक साहित्य प्रवाहांचा अभ्यास,	30	45	75	03
2	U-MAR-311	एका नाटकाचा अभ्यास- काय डॅजर वारा सुटलाय.. - जयंत पवार	30	45	75	03

SEM- IV

SR.NO	CODE NO	COURSE NAME	MAX. MARKS		TOTAL	
			INTERNAL	END SEM.	MARKS	CREDITS
1	U-MAR-410	निवडक साहित्य प्रवाहांचा अभ्यास	30	45	75	03
2	U-MAR-411	विविध प्रवाहांची कविता	30	45	75	03

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. व्दितीय वर्ष CC- (Otp. – मराठी)

सत्र : तिसरे

अभ्यासपत्रिका ५ वी निवडक साहित्य प्रवाहांचा अभ्यास, U-MAR-310

(गुण ७५ / तासिका ५० / क्रेडिट ३)

उद्दिष्टे : १) ग्रामीण साहित्य म्हणजे काय विविध व्याख्यांसह समजून घेणे. २) ग्रामीण साहित्याची प्रेरणा, व्याप्ती, संकल्पना समजून घेणे. ३) आसाराम लोमटे यांच्या 'ओझं' या ग्रामीण कथेचे भाव-विश्व समजून घेणे. ४) 'राखीव सावल्यांचा खेळ' कथेतील ग्रामीण राजकारणाचे वास्तव आणि कथावस्तू समजून घेणे. ५) दलित साहित्याची व्याख्या, स्वरूप, संकल्पना समजून घेणे. ६) दलित साहित्यातील वेदना, विद्रोह, नकार समजून घेणे. ७) दलित कवितेची वेगळेपण आणि आशय-विश्व समजून घेणे.

निष्पत्ती : १) ग्रामीण साहित्याच्या स्वरूपाचा परिचय होईल. २) ग्रामीण साहित्याचा उगम, वाटचाल लक्षात येईल. ३) आसाराम लोमटे यांच्या 'ओझं' कथेचे भाव-विश्व समजेल. ४) दलित साहित्याच्या प्रेरणा आणि स्वरूप-वैशिष्ट्यांचा परिचय होईल. ५) दलित साहित्यातील वेदना-विद्रोह-नकार या कारणांचा शोध घेता येईल. ६) दलित कवितांचे आशय-विश्व, अभिव्यक्तीचे वेगळेपण जाणवेल.. ७) इतर प्रवाहांतील कवितांपेक्षा दलित कवितेची वेगळेपण जाणवेल.

घटक क्र.१ - ग्रामीण साहित्य : संकल्पना, स्वरूप

- साहित्य प्रवाहांच्या निमित्ताने...
- ग्राम, ग्रामीण म्हणजे काय?
- ग्रामीण साहित्याची संकल्पना, स्वरूप
- ग्रामीण साहित्य म्हणजे काय? व्याख्या
- ग्रामीण साहित्याची वाटचाल
- ग्रामीण साहित्य : चळवळ, प्रेरणा

घटक क्र.२ - ग्रामीण साहित्य : कथा

- कथा : स्वरूप, व्याख्या
- ग्रामीण कथेचे स्वरूप
- आसाराम लोमटे यांची कथा : ओझं
- किरण गुरव यांची कथा : राखीव सावल्यांचा खेळ

घटक क्र.३ - दलित साहित्य

- दलित साहित्याची पार्श्वभूमी
- दलित साहित्य : संकल्पना, दलित म्हणजे कोण?
- दलित जाणिवा, साहित्य आणि चळवळ
- दलित साहित्याचे स्वरूप, व्याख्या, भाषा
- दलित साहित्य : आत्मभान, आत्मशोध, नकार, बांधिलकी, विद्रोह

घटक क्र.४ - दलित कविता

- दलित कवितेची पार्श्वभूमी
- दलित कविता : आशय-विषय, वेगळेपण
- दलित कवी - नामदेव ढसाळ, दया पवार, केशव मेश्राम,
- त्र्यंबक सपकाळे, वामन निंबाळकर, यशवंत मनोहर

संदर्भ ग्रंथ : ग्रामीण साहित्य :

- १) गावगाडा - त्रिं. ना. अत्रे
- २) ग्रामसंस्कृती - डॉ. आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, २००४
- ३) ग्रामीण साहित्यप्रकार : स्वरूप चिकित्सा - डॉ. मनोहर सुरवाडे, सुगं प्रकाशन, नागपूर, २०१२
- ४) ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध - डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९३
- ५) ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या - डॉ. आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९७९
- ६) ग्रामीणता साहित्य आणि वास्तव - डॉ. आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९८१
- ७) मराठी साहित्य, समाज आणि संस्कृती - डॉ. आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९३
- ८) १९६० नंतरची सामाजिक स्थिती आणि साहित्यातील नवे प्रवाह - डॉ. आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग, हाऊस, पुणे, दलित साहित्य :

- १) दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह - भालचंद्र फडके, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९७७
- २) दलित साहित्य : एक अभ्यास - संपा. अर्जुन डांगळे - म. रा. सा. सं. मं. मुंबई, १९७८
- ३) दलित साहित्य: चर्चा आणि चिंतन - संपा. डॉ. गंगाधर पानतावणे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९८३
- ४) दलित साहित्य : दिशा आणि दिशांतर - दत्त भगत, अभय प्रकाशन, नांदेड, १९९६
- ५) दलित साहित्य : आजचे क्रांतिविज्ञान - बाबुराव बागूल
- ६) दलित साहित्य : सिद्धांत आणि स्वरूप - यशवंत मनोहर, प्रबोधन प्रकाशन, औरंगाबाद, १९७८
- ७) दलित साहित्य : प्रवाह आणि प्रकार - डॉ. अविनाश सांगोलेकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००८
- ८) निळी पहाट - रा. ग. जाधव - श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे
- १०) साठोत्तरी साहित्य प्रवाह, खंड १,२ - डॉ. प्रल्हाद लुलेकर, सायन पब्लिकेशन, पुणे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. द्वितीय वर्ष CC- (Otp. – मराठी)

सत्र : तिसरे

अभ्यासपत्रिका ६ वी- एका नाटकाचा अभ्यास- U-MAR-311

(गुण ७५ / तासिका ५० / क्रेडिट ३)

उद्दिष्टे : १) 'नाटक' वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप समजून घेणे. २) मराठी नाटकाचा स्थूल परिचय, स्वरूप समजून घेणे. ३) 'काय डॅंजर वारा सुटलाय' या नाटकाचे स्वरूप समजून घेणे. ४) महानगरातील विविध प्रश्न आणि ते नाटकातून मांडण्याची कौशल्य समजून घेणे.

निष्पत्ती : १) 'नाटक' प्रकाराचे स्वरूप आणि घटक समजतील. २) मराठी नाटकाची वाटचाल, ठळक टप्पे लक्षात येतील. ३) 'काय डॅंजर वारा सुटलाय' या नाटकाचा आशय-विषय, मांडणीत वेगळेपण जाणवेल. ४) 'काय डॅंजर वारा सुटलाय' नाटकातील मुख्य, गौण पात्रांची विश्लेषण करता येईल. ५) नाटकातून मांडलेला संघर्ष आणि त्यातील उत्तरोत्तर वाढता संघर्ष लक्षात येईल.

घटक क्र.१ - मराठी नाटक

- नाटक म्हणजे काय ?, व्याख्या
- अभिव्यक्तीचे सशक्त माध्यम नाटक
- मराठी नाटकाची प्रारंभ आणि विकासक्रम

घटक क्र.२ - नाटकाचे स्वरूप

- मराठी नाटकाचे स्वरूप
- वर्गीकरण : थोडक्यात
- नाटकाचे विविध घटक
- नाटकाचे स्वरूप-विशेष

घटक क्र.३ - काय डॅंजर वारा सुटलाय..- जयंत पवार

काय डॅंजर वारा सुटलाय : नाटकाचे स्वरूप
मांडणी, पात्र योजना
नाटकाचे वेगळेपण

घटक क्र.४ - काय डेंजर वारा सुटलाय

- नाटकाची संहिता
- नाटकाचा आशय- विषय
- नाटकाची भाषा
- नाटकाचे मूल्यमापन

संदर्भ ग्रंथ :

- १) भारतमुर्नीचे नाट्यशास्त्र - डॉ. सरोज देशपांडे
- २) नाटक वाङ्मयप्रकार - संपा. दत्ता भगत, प्रकाशक : यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
- ३) नाटक : आशय आणि आकलन - अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- ४) मराठी रंगभूमीचा इतिहास - श्री. ना. बनहट्टी
- ५) नाटक : स्वरूप व समीक्षा - द. भि. कुलकर्णी, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
- ६) मराठी नाटक आणि रंगभूमी : पहिले शतक - वि. भा. देशपांडे
- ७) मराठी नाटक व रंगभूमी : काही विचार - अ. वा. कुलकर्णी, प्रतिमा प्रकाशन पुणे, २००८
- ८) मराठी नाटक : नव्या दिशा नवी वळणे - डॉ. तारा भवाळकर
- ९) मराठी नाट्यसृष्टी - डॉ. गो. मा. कुलकर्णी
- १०) नाटक : एक चिंतन - डॉ. वसंत कानेटकर , नीलकंठ प्रकाशन, पुणे
- ११) भारतीय रंगभूमीची परंपरा - डॉ. माया सरदेसाई, स्नेहल प्रकाशन, पुणे
- १२) मराठीचा नाट्यसंसार - वि. स. खांडेकर, मराठी नाट्यसमीक्षा - डॉ. रा. शं. वाळिंबे
- १३) नाटक : कालचे आणि आजचे - डॉ. पुष्पलता राजपुरे-तापस, सायन पब्लिकेशन, पुणे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. व्दितीय वर्ष CC- (Otp. – मराठी)

सत्र : चौथे

अभ्यासपत्रिका ७ वी -निवडक साहित्य प्रवाहांचा अभ्यास, U-MAR-410

(गुण ७५ / तासिका ५० / क्रेडिट ३)

उद्दिष्टे : १) मराठी मुस्लीम साहित्यांचा परिचय करून घेणे. २) मराठी मुस्लिम साहित्याची संकल्पना समजून घेणे. ३) 'बकन्याची बाँडी' कथेतील भारतीय-मुस्लिम दुःख समजून घेणे. ४) स्त्रीवाद आणि स्त्रीवादी साहित्याचा परिचय करून घेणे. ५) मराठीतील स्त्रीवादी साहित्याचा उगम, वाटचाल समजून घेणे. ६) गौरी देशपांडे, लता मनस्वीनी रवींद्र यांच्या कथेचे स्वरूप समजून घेणे.

निष्पत्ती : १) मराठी मुस्लिम साहित्याचे स्वरूप, वाटचाल आणि वेगळेपण ठळकपणे सांगता येईल. २) मुस्लीम मराठी साहित्यातील आशय-विषयांचे वेगळेपण सांगता येईल. ३) 'बकन्याची बाँडी' कथेचा आशय-विषय आणि मांडणीतील वेगळेपण लक्षात येईल. ४) बकन्याची बाँडी कधी हिंदू-मुस्लीम संघर्षाचा पूर्वग्रह आणि वास्तव लक्षात येईल. ५) स्त्रीवाद व स्त्रीवादी साहित्याचे स्वरूप संकल्पना लक्षात येईल मराठीतील स्त्रीवादी साहित्यातील ठळक टप्पे सांगता येतील. ६) गौरी देशपांडे, लता मनस्वीनी रवींद्र यांच्या कथेचा आशय-विषय, अभिव्यक्तीची वेगळेपण सांगता येईल.

घटक क्र.१ - स्त्रीवादी साहित्य

स्त्रीवादी साहित्य : पार्श्वभूमी

स्त्रीवादी साहित्य : तोंडओळख

स्त्रीवादी साहित्य : स्वरूप, व्याख्या, संकल्पना

स्त्रीवाद आणि भारतीय जीवनपद्धती

घटक क्र.२ - स्त्रीवादी साहित्य : कथा

स्त्रीवादी कथेचे स्वरूप

गौरी देशपांडे यांची कथा - एकेक पण गळावया

'एकेक पान गळावया' कथेचा आशय, विषय, मांडणी, वेगळेपण

घटक क्र.३ - मुस्लिम साहित्य

मुस्लिम साहित्य म्हणजे काय ?
मुस्लिम साहित्याची पूर्वपीठिका
मुस्लिम मराठी साहित्य : संकल्पना
मुस्लिम साहित्याचे वेगळेपण

घटक क्र.४ – मुस्लिम साहित्य : कथा
मुस्लिम मराठी कथेचे स्वरूप
समर खडस यांची कथा - बकऱ्याची बॉडी
'बकऱ्याची बॉडी' कथेचा आशय-विषय, वेगळेपण

संदर्भ ग्रंथ :

स्त्रीवादी साहित्य :

- १) स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन - डॉ. आश्विनी धोंगडे
- २) स्त्रीवादी समीक्षा : संकल्पना आणि उपयोजन - डॉ. मंगला वरखेडे
- ३) भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद:स्त्रीवादी समीक्षा व उपयोजन -डॉ.शोभा नाईक, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई
- ४) मराठीतील स्त्रीलेखिका : चिंता आणि चिंतन - डॉ. भालचंद्र फडके
- ५) हिंदू संस्कृती आणि स्त्री - डॉ. आ. हा. साळुंके, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, २०१०
- ६) स्त्री-लिखित मराठी कादंबरी - संपा. - अरुण ढेरे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१३
- ७) स्त्री-लिखित मराठी कथा - संपा. - अरुण ढेरे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१४
- ८) द सेकंड सेक्स - सिमोन द बोव्हुआर, अनु. करुणा गोखले, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१०
- ९) स्त्री प्रश्नाची वाटचाल - विदुत भागवत, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- १०) स्त्रीवाद - संपा. सुमती लांडे व इतर, शब्दालाय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २००७
- ११) भारतीय स्त्री : संकल्पना आणि प्रतिमा - मीना केळकर, निमिष प्रकाशन, पुणे, १९९०

मुस्लिम साहित्य :

- १) मुसलमानी मराठी संतकवी - रा. चिं. ढेरे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
- २) मुस्लिम मराठी साहित्य : प्रेरणा आणि स्वरूप- संपा.प्रा.फ.म.शहाजिंदे,प्रा.फारुखतांबोळी,भूमीप्रकाशन, लातूर, २०१४
- ३) हिंदुत्व, मुस्लिम आणि वास्तव - प्रा. फकरुद्दीन बेन्नूर, भूमी प्रकाशन, लातूर,
- ४) मुस्लिम मराठी साहित्य : डॉ. अक्रम पठाण, युगसाक्षी प्रकाशन, नागपूर
- ५) मुस्लिम मराठी साहित्य : स्वरूप आणि समीक्षा-डॉ.नसीम एहतेशाम देशमुख,महाराष्ट्र मुस्लिम मराठी साहित्य चळवळ, जळगाव
- ६) भारतीय मुसलमान : शोध आणि बोध - सेतू माधवराव पगडी, परचुरे प्रकाशन, मुंबई, २००६
- ७) भारतीय मुसलमान : वर्तमान आणि भविष्य - डॉ. राजेखान शानेदिवाण, निर्मिती प्रकाशन

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. द्वितीय वर्ष CC- (Otp. – मराठी)s

सत्र : चौथे

अभ्यासपत्रिका ८ वी - विविध प्रवाहांची कविता, U-MAR-411

(गुण ७५ / तासिका ५० / क्रेडिट ३)

उद्दिष्टे : १) साहित्यातील विविध प्रवाहांच्या कवितांचा परिचय होईल. २) महानगरी जाणिवांच्या कवितेचे विशेष लक्षात येईल. ३) ग्रामीण कवितांतील आशय, विषय आणि मांडणीचे वेगळेपण लक्षात येईल. ४) आदिवासी कवितांतील संवेदनशीलता, जाणिवा लक्षात येतील. ५) स्त्रीवादी कवितांचे वेगळेपण लक्षात येईल.

निष्पत्ती : १) साहित्यातील विविध प्रवाहांच्या कवितांचा परिचय होतो, कवितांचे वेगळेपण लक्षात येते. २) महानगरी कवितांतून आलेले विषय, अभिव्यक्ती त्याचे वेगळेपण लक्षात येईल. ३) ग्रामीण कवितांतून बदलता गावगाडा आणि बदलती संस्कृती लक्षात येईल. ४) आदिवासी कवितांतून आदिवासींच्या जगण्याची उपेक्षा लक्षात येईल. ५) स्त्रीवादी कवितांचे भावविश्व अधोरेखित करता येईल.

घटक क्र.१ - महानगरीय कविता

- महानगरीय कवितेचे स्वरूप-वाटचाल
- महानगरीय कवितेचे निराळेपण
- सतीश काळसेकर - माणसं
- अरुण काळे - आटपाट शहर होतं, या नागरी पर्यावरणात
- गोविंद काजरेकर - दळदार संबंधाचे झाड, रद्दीत हरवलोय मी

घटक क्र.२ - ग्रामीण कविता

- ग्रामीण कवितेचे स्वरूप, ग्रामीण कवितेची वाटचाल, निराळेपण
- जगदीश कदम यांच्या दोन कविता
- श्रीकांत देशमुख - कास्तकराचा मृत्यू गाव उसवतोय
- बालाजी मदन इंगळे - बापाचं गणित, निकामी
- कल्पना दुधाळ - सिझर कर म्हणतेय माती, पोकळी, पाणी आणते बाई

घटक क्र.३ - स्त्रीवादी कविता -

- स्त्रीवाद कविता : स्वरूप, स्त्रीवादी कवितेची वाटचाल
- अश्विनी धोंगडे - बाई डॉट कॉम, आतल्या गाभ्यापर्यंत
- प्रजा दया पवार - आरपार लयीत प्राणांतिक
- नीरजा - माझ्याच थारोळ्यात रुतलेली मुलगी
- मल्लिका अमर शेख - वाळूचा प्रियकर

घटक क्र.४ आदिवासी कविता

- आदिवासी कविता : स्वरूप
- आदिवासी कवितेची वाटचाल, वेगळेपण
- भुजंग मेश्राम - बिरसा मुंडा
- उषाकिरण आत्राम -तुमचा मेंदू धुऊन काढा
- प्रभू राजगडकर - गोंगलू

संदर्भ ग्रंथ :

- १) साठोत्तरी साहित्य प्रवाह, खंड १,२ -डॉ. प्रल्हाद लुलेकर, सायन पब्लिकेशन
- १) कविता : संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा -डॉ. वसंत पाटणकर, अनुभव प्रकाशन, मुंबई, १९९५
- २) आधुनिक मराठी कविता - रा. श्री. जोग
- ३) मराठी कविता - जुनी आणि नवी - वा. ल. कुलकर्णी
- ४) अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन - डॉ. अक्षयकुमार काळे
- ५) आधुनिक मराठी कविता : काही रूपे, काही रंग- गो. म. कुलकर्णी
- ६) आधुनिक मराठी कविता : एक दृष्टीक्षेप - डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले
- ७) आधुनिक मराठी काव्य : उद्गम, विकास आणि भवितव्य - डॉ. दि. के. बेडेकर
- ८) स्वातंत्र्यतार मराठी कविता - संपा. सुषमा करोगल, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- ९) कवितेची शैली - डॉ. महेंद्र कदम
- १०) मराठी ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास -संपा. -डॉ. चंद्रकुमार नलगे
- ११) साठोत्तरी साहित्य प्रवाह, खंड १,२ -डॉ. प्रल्हाद लुलेकर, सायन पब्लिकेशन, पुणे
- १२) स्त्रिया आणि लिंगभाव - डॉ. जयश्री महाजन, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव)
- १३) स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन - डॉ. आश्विनी धोंगडे
- १४) स्त्रीवादी समीक्षा : संकल्पना आणि उपयोजन - डॉ. मंगला वरखेडे
- १५) भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद:स्त्रीवादी समीक्षा व उपयोजन -डॉ.शोभा नाईक, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई
- १६) आदिवासी साहित्य : स्वरूप आणि समीक्षा - डॉ. तुकाराम विनायक, विजय प्रकाशन, नागपूर, १९९४
- १७) आदिवासी मराठी साहित्य - संपा. प्रमोद मुनघाटे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- १७) शतकातील आदिवासी साहित्य - डॉ. तुकाराम विनायक, हरिवंश प्रकाशन, चंद्रपूर २००३